

हर टर्न-हिज चान्स

परिचय

सन् २०१६ मा स्थापित गैरसरकारी संस्था हाम्रो पालो को लक्ष्य भनेको ज्ञान र सीपमार्फत किशोर-किशोरी र महिलाहरूलाई सुरक्षित, स्वस्थ भविष्यका लागि सक्षम बनाउनु हो। यसका लागि हाम्रो पालो ले कार्यशाला, परामर्श र सामुदायिक अनुदान परियोजना सञ्चालन गर्छ। सांस्कृतिक रूपले संवेदनशील हाम्रा सेवाहरूले किशोरकिशोरीको स्वास्थ्य, सुरक्षा, आत्मविश्वासका साथै नेतृत्व विकास क्षमता पनि अभिवृद्धि गर्दछ। सन् २०१६ को अन्त्यतिर, 'विथ एन्ड फर गर्ल्स अवार्ड' का लागि संसारभरबाट मनोनयनमा परेका ९७ संस्थाबीच विजेता घोषित २० संस्थामध्ये 'हर टर्न' पनि एक हो।

यो न्यूजलेटर जनवरी-मार्च २०१८ सम्म हाम्रो पालो ले गरेको गतिविधिको संक्षिप्त जानकारी हो, जहाँ 'हिज चान्स' को २४ दिने कार्यशाला, कार्यशालामा सहभागी किशोरकिशोरीका अनुभव, रचना, बालिका सहयोग समिति, विद्यालय सहयोग समितिका काम र संस्थाका उपलब्धिको फलक प्रस्तुत गरिएको छ। यो न्यूजलेटर प्रकाशन अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्था कोअपरेसन सर्कल फर डेभलपमेण्ट (Cooperation Circle for Development) को साभेदारीमा सम्भव भएको हो।

कार्यक्रम

सबै तस्वीर : हाम्रो पालो

हर टर्न कार्यशाला

हर टर्न कार्यशाला १२ देखि १६ वर्ष उमेर समूहका छात्रा र विद्यालय बीचैमा छाडेका बालिका तथा किशोरीलक्षित कार्यक्रम हो । चार सातासम्म सञ्चालन हुने यो कार्यशालामा शुरूको दुई साता स्वच्छता, महीनावारी, पोषण, घरेलु हिंसा, यौनशोषण, मानव तस्करी र बालविवाह जस्ता विषयमा छलफल गरिन्छ । तेस्रो साता आत्मविश्वास र नेतृत्व विकासबारे केन्द्रित हुन्छ । चौथो तथा अन्तिम साता सहभागी किशोरीहरूले आफ्नो समूहमा एउटा सामुदायिक परियोजनाको योजना बनाउँछन् ।

मेन्टरिङ र बालिका सहयोग समिति

कार्यशाला दौरान, प्रत्येक विद्यालयका बालिकाहरूले सात वा बढी सदस्य रहने गरी एउटा बालिका सहयोग समिति (जीएससी) गठन गर्नेछन् । जीएससीले बालिकाहरूको प्रतिनिधित्व गर्नेछ र विद्यालयमा हुने हेपाइ वा विभेदजस्ता सामाजिक मुद्दा सम्बोधन गर्न र बालविवाह तथा अन्य जोखिम रोकथामका लागि काम गर्नेछ ।

विद्यालय सुरक्षा परियोजना

हर टर्न र हिज चान्स कार्यशालाहरूको अन्त्यमा, सहभागीहरूले उनीहरूको विद्यालयमा भएका र उनीहरूलाई प्रभाव पार्ने स्वास्थ्य

र/वा सुरक्षा सम्बन्धी मुद्दाहरू संयुक्त रूपमा पहिचान गर्नेछन् । पहिचान गरिएका समस्या समाधान गर्न उनीहरूलाई शर्तसहित एउटा सानो नगद अनुदान उपलब्ध गराइन्छ ।

हिज चान्स कार्यशाला

बालक तथा किशोरहरूलाई स्वस्थ र सुरक्षित जीवन बिताउन आवश्यक पर्ने समझदारी र जानकारी उपलब्ध गराउनु नै हिज चान्स कार्यशालाको मुख्य उद्देश्य हो । यी कार्यशालाहरूले बालकहरूलाई उनीहरूको समुदायका सामाजिक मूल्यमान्यता र मादपण्डहरू र यसले बालक, बालिका, महिला र पुरुषहरूलाई बेग्लाबेग्लै रूपमा कसरी प्रभाव पार्दछ भनेर आलोचनात्मक समीक्षा गर्न प्रोत्साहन गर्नेछ ।

‘सेफ स्कूल’ तालिम र विद्यालय सहयोग समिति

विद्यालयहरू विद्यार्थीको आवश्यकताप्रति तयार र संवेदनशील भएको र विद्यार्थीको सशक्तिकरणलाई सहयोग र प्रोत्साहन गर्न सक्षम भएको सुनिश्चित गर्न, बाल मैत्री वातावरण कायम गर्न विद्यालयका कर्मचारीहरूका लागि एउटा दुईदिने तालिमको आयोजना गरिन्छ । सिकाइको एउटा सुरक्षित र स्वस्थ वातावरण निर्माण गर्न बाल सुरक्षा सम्बन्धी मुद्दा र प्रयोग गर्न सकिने विभिन्न श्रोत र विधिहरूको पहिचान गर्न पनि शिक्षकहरूलाई सिकाइनेछ ।

गतिविधि (जनवरी-मार्च २०१८)

रणनीति विकास कार्यशाला

अप्रिल २६, २०१८ मा हामी हाम्रो पालो स्थापनाको दोस्रो वार्षिकोत्सव मनाउन गइरहेका छौं। यी वर्षहरूमा हामीले ग्रामीण क्षेत्रका अविश्वसनीय र अविस्मरणीय किशोरी (र, किशोर पनि) सँग मिलेर काम गर्थौं। यो वर्षको शुरुवातसँगै संस्थाका दीर्घकालिन लक्ष्य र मार्गचित्र बनाउने बारे सोच्यौं। गत जनवरी १२ देखि १४ तारिखसम्म संस्थाको कार्यसमिति, कर्मचारीहरू मिलेर पाँच वर्षको रणनीतिक योजना बनायौं। किशोरीहरूको शिक्षा, सशक्तिकरण र उनीहरू स्वयं आफ्नो सुरक्षा र स्वस्थ भविष्य निर्माण गर्न सक्षम होउनु भन्नाका खातिर हामी यो वर्ष र भविष्यमा पनि हामी किशोरकिशोरी, महिला र पुरुषसँग संयुक्त रूपमा काम गर्न हामी प्रतिबद्ध छौं।

प्रशिक्षक प्रशिक्षण

प्रशिक्षक प्रशिक्षणको मुख्य उद्देश्य स्थानीय युवालाई स्वास्थ्य, सुरक्षा र नेतृत्व विकाससम्बन्धी ज्ञान तथा सीपको विकास गराई उनीहरूद्वारा गाउँका अन्य किशोरकिशोरीलाई सीप तथा ज्ञानका बारेमा जानकारी प्रदान गरी स्वस्थ र सुरक्षित भविष्यबारे सचेत गराउनु तथा सकारात्मक सोचको विकास गर्नु हो। प्रशिक्षक प्रशिक्षणमा सिकाइ सामग्रीको प्रयोग, खेल विधि, समूह कार्यजस्ता विभिन्न क्रियाकलापहरू गरिन्छन्। यसबाट २४ दिने कार्यशालामा सहभागी १२ देखि १६ वर्ष उमेर समूहका किशोरकिशोरीहरूमा सीप र ज्ञानको सशक्त विकास हुनेछ।

सन् २०१८ फेब्रुअरी ६ मा सिन्धुपाल्चोकका भोटेकोसी गाउँपालिकाकाको भिर्पु माध्यमिक विद्यालय, इन्द्रावती गाउँपालिकाको महेन्द्र माध्यमिक विद्यालय र पाँचपोखरी थाङ्पाल गाउँपालिकाको नौलिङ्गेश्वरी आधारभूत विद्यालयमा हिज चान्स कार्यशाला सञ्चालन गर्नका लागि ५ दिनसम्म प्रशिक्षक प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजना गरिएको थियो। प्रशिक्षणमा भिर्पु माध्यमिक विद्यालयका आठ, महेन्द्र माध्यमिक विद्यालयका १०, लाँगर्चे

अभिभावक

बहिनीलाई माया गर्न थालेको छ

छोराले घरमा कार्यशालामा सिकेका धेरै कुरा बताएको छ। ऊ एकदमै खुसी भएको छ। उसले साथीहरूबीच समान व्यवहार र आफूभन्दा सानालाई माया गर्नुपर्छ भन्ने ज्ञान हासिल गरेको छ। आफूले सिकेका कुरा घरमा हामीलाई पनि सिकाउँछ-बुझाउँछ। कार्यशालापछि बहिनीलाई धेरै माया गर्न थालेको छ। अपशब्द बोल्न पनि छाडेको छ।

कुमारी थापा (अभिभावक), भिर्पु मावि

शिक्षक

बालबालिकामा मेल बढेको छ

हिज चान्स कार्यशाला एकदमै प्रभावकारी थियो। कार्यशालामा विद्यार्थीहरूलाई सरसफाइ, हेपाइ, हिंसा, बालविवाह, सशक्तीकरण जस्ता विषयमा तालिम दिइएको थियो। कार्यशालापछि किशोरकिशोरीहरूको आत्मबल र नेतृत्व क्षमतामा सकारात्मक परिवर्तन भएको छ। बालबालिकाहरू मिलेर समस्याको समाधान गर्न थालेका छन्।

टंकप्रसाद पन्थ (प्रधानाध्यापक), भिर्पु मावि

माध्यमिक विद्यालयका आठ र नौलिङ्गेश्वरी आधारभूत विद्यालयका चार गरी १५ जना प्रशिक्षक र १५ जना पर्यवेक्षकसहित ३० जना सहभागी थिए।

२४ दिने हिज चान्स कार्यशाला

सन् २०१८ को फेब्रुअरी ११ देखि भोटेकोसी, इन्द्रावती र पाँचपोखरी थाङ्पाल गाउँपालिकाका क्रमशः भिर्पु माध्यमिक विद्यालय, महेन्द्र माध्यमिक विद्यालय, नौलिङ्गेश्वरी आधारभूत विद्यालय र लाँगर्चे

माध्यमिक विद्यालयमा सञ्चालित हिज चान्स कार्यशालामा कुल ३१४ सहभागी भए ।

कार्यशालाको पहिलो सातामा स्वास्थ्य, दोस्रो सातामा सुरक्षा, तेस्रो सातामा नेतृत्व सीप र चौथो सातामा सामुदायिक परियोजनाबारे सहभागीहरूलाई प्रशिक्षण दिइएको थियो ।

हिज चान्स कार्यशाला समापनको अवसरमा अन्तर्राष्ट्रिय महिला दिवस (मार्च ८)

२०१८ मार्च ९ मा भोटेकोसी गाउँपालिकाको भिर्पु माध्यमिक विद्यालयमा हिज चान्स कार्यशाला समापन समारोहमा विद्यालयमा 'आर्थिक सशक्तीकरणसहितको सामाजिक जागरण : ग्रामीण तथा सहरी महिलाको जीवनस्तर रुपान्तरण' भन्ने मूल नाराका साथ अन्तर्राष्ट्रिय महिला दिवससमेत मनाइएको थियो । कार्यक्रममा विद्यालयका शिक्षक, शिक्षिका, अभिभावक, समुदायका प्रतिनिधि, वडा कार्यालयका प्रतिनिधि, गाउँपालिका प्रतिनिधिलगायत सहभागी थिए ।

गाउँपालिकासँग समन्वय बैठक

फेब्रुअरी २०१८ मा हाम्रो पालो द्वारा सिन्धुपाल्चोक जिल्लाका ५ वटा गाउँपालिकाहरू (भोटेकोसी, जुगल, इन्द्रावती, पाँचपोखरी थाङ्पाल र पाल्चोक) मा समन्वय बैठक सञ्चालन गरियो । बैठकमा २०१७ डिसेम्बरमा हाम्रो पालो द्वारा सञ्चालित 'जिल्लास्तरीय किशोरकिशोरी सम्मेलन'मा मेलम्ची नगरपालिका र भोटेकोसी, जुगल, पाँचपोखरी थाङ्पाल, इन्द्रावती, हेलम्बु र लिसङ्खुपाखर गाउँपालिकाका १९ विद्यालयका शिक्षक, बालिका सहयोग समिति, विद्यालय सहयोग समिति र विद्यार्थीहरूले तयार पारेका सिफारिसलाई औपचारिक रूप दिएर गाउँपालिकाहरूलाई हस्तान्तरणसमेत गरिएको थियो । सिफारिस ग्रहण गर्दै गाउँपालिकाका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष र न्यायपालिकाका प्रतिनिधिले कार्यान्वयनको प्रतिबद्धता समेत जनाएका थिए । सहभागीले भविष्यमा पनि गाउँपालिकासँग सहयोग र सहकार्यको

अपेक्षा राखेका थिए । गाउँपालिकाका प्रतिनिधिहरूले पनि सक्दो सहयोगको आश्वासन दिएका थिए ।

बैठकमा बालिका सहयोग समिति, विद्यालय सहयोग समितिका प्रतिनिधि, शिक्षक र विद्यालय व्यवस्थापन समितिका प्रतिनिधि पनि सहभागी थिए । बैठकमा बालिका सहयोग समितिका प्रतिनिधिहरूले हर टर्न कार्यशालामा सिकेका कुराहरू र विद्यालयका समस्याबारे धारणा राखेका थिए । हिज चान्स कार्यशालाका सहभागीले आफू र आफ्ना साथीहरूको व्यवहारमा आएको परिवर्तनका कुरा सुनाएका थिए ।

किशोरकिशोरी सम्मेलनले गाउँपालिकाहरूका लागि तत्काल कार्यान्वयनका खातिर निम्न सिफारिसहरू पारित गरेको थियो ।

१. बालबालिकालाई शिक्षाको समान अवसरको व्यवस्था गर्नुपर्ने ।
२. शिक्षामा पर्याप्त बजेट छुट्ट्याउनुपर्ने ।
३. विद्यालयमा आवश्यक स्रोतसाधनका साथै बालमैत्री कक्षाकोठा, खानेपानी र शौचालयको अनिवार्य व्यवस्था हुनुपर्ने । शौचालयमा स्यानिटरी प्याड र प्याड बिसर्जनको व्यवस्था मिलाउनुपर्ने ।
४. विद्यार्थी संख्याको आधारमा शिक्षक दरबन्दी हुनुपर्ने ।
५. विद्यालयमा पुस्तकालय र विज्ञान प्रयोगशाला, खेलकुद सामग्री, खेलमैदानको अनिवार्य व्यवस्था गरिनुपर्ने ।
६. भूकम्प तथा प्राकृतिक प्रकोपबाट सुरक्षित विद्यालय भवन निर्माण गर्नुपर्ने ।
७. विद्यालयमा राजनीतिक गतिविधि निषेध गर्ने ।
८. बाल क्लब र बालिका सहयोग समितिलाई सशक्त बनाउन क्षमता अभिवृद्धि तालिम दिने ।
९. जेहेन्दार एवं पछि पारिएका विद्यार्थीलाई निःशुल्क शिक्षाको व्यवस्था गर्नुपर्ने ।
१०. विद्यालयमा लैङ्गिक भेदभाव हुन नदिन सहयोग गर्ने ।
११. गरिब र पछाडी पारिएका वर्गका लागि निःशुल्क शिक्षा दिनुपर्ने ।
१२. निःशुल्क शैक्षिक भ्रमणको व्यवस्था मिलाउनु पर्ने ।
१३. बालबालिकाका समस्या समाधान गर्न प्रत्येक विद्यालयमा सुभाब पेटिकाको व्यवस्था गर्ने र त्यसको सहजीकरणका लागि समिति बनाइ प्रत्येक हप्ता सुभाब पेटिका खोल्ने र आवश्यक पहलकदमी गर्ने ।

गतिविधि (जनवरी-मार्च २०१८)

समाधानका उपाय अवलम्बन गर्ने कार्यहरू भइरहेका छन्। फेब्रुअरी र मार्चमा गरी प्रत्येक विद्यालयमा १ का दरले विद्यालयस्तरीय २० वटा बैठकहरू सम्पन्न भइसकेका छन्। यी सबै कार्यहरूका लागि परियोजना सञ्चालन भइरहेका गाउँपालिकाहरूमा स्थानीय सामाजिक परिचालकले नेतृत्व गरिरहेका छन्।

अनलाइनमा सुरक्षित हुने उपाय

नेपालमा नयाँ-नयाँ प्रविधिको प्रभाव बढिरहेको छ र इन्टरनेट दैनिक जीवनको महत्त्वपूर्ण हिस्सा बनिसकेको छ। इन्टरनेट र त्यसका जोखिमबारे कुरा गर्न हच्कनुको सट्टा हामी किशोर-किशोरीहरूलाई त्यसबारे आवश्यक ज्ञान दिएर सुरक्षित बनाउन चाहन्छौं।

सन् २०१७ को नोभेम्बर-डिसेम्बर महीनामा हाम्रो पालो ले एक अनलाइन सुरक्षा सर्वे (गुणात्मक) सञ्चालन गरिएको थियो। सर्वेमा ५९ जना सहभागी थिए। सर्वेको क्रममा अन्तर्वार्ता गरिएका किशोर-किशोरीमध्ये अधिकांशले १४ वर्षको उमेरमा इन्टरनेट

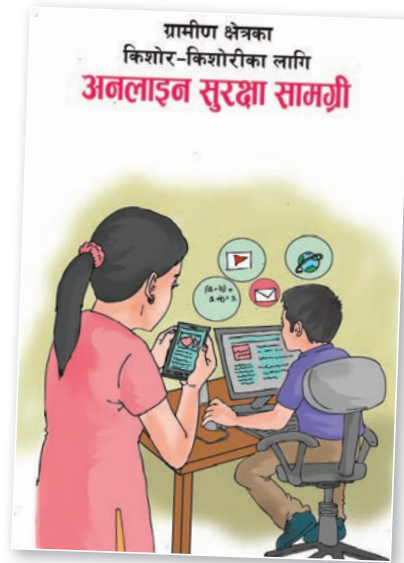
१४. विद्यालय सहयोग समिति र बालिका सहयोग समितिको कार्य प्रणाली हेरि आवश्यक कार्यक्रम सञ्चालन गर्न बजेट व्यवस्था गर्ने।
१५. विद्यालय व्यवस्थापन समिति, शिक्षक, अभिभावक संघलाई गतिशील बनाउन सहयोग गर्ने।
१६. विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिकालाई विद्यालयसम्म ल्याउन सहयोग गर्ने।
१७. अपाङ्गमैत्री विद्यालय भवन निर्माणमा सहयोग गर्नुपर्ने।
१८. गाउँपालिकास्तरीय अतिरिक्त क्रियाकलाप सञ्चालनका लागि प्रोत्साहन गर्ने।
१९. गाउँपालिकाका सरोकारवाला व्यक्तिहरूले समय समयमा विद्यालय अनुगमन गरि सुझाव पेश गर्ने।
२०. हाम्रो पालो को हर टर्न र हिज चान्स कार्यशाला सञ्चालनका लागि सम्पूर्ण व्यवस्था मिलाउनुपर्ने।

गाउँपालिकासँगको बैठक

हाम्रो पालो ले कोअपरेसन सर्कल फर डेभलपमेण्ट (Cooperation Circle for Development) सँगको साभेदारीमा सिन्धुपाल्चोकका ९ वटा गाउँपालिका र ३ वटा नगरपालिकामध्ये ५ वटा गाउँपालिका इन्द्रावती, पाँचपोखरी थाङ्पाल, हेलम्बु, भोटेकोसी र जुगलमा रहेका क्रमशः महेन्द्र मावि, सिम्पालेश्वरी मावि, नौलिङ्गेश्वरी आधारभूत विद्यालय, लाँगचे मावि, पाल्चोक आधारभूत विद्यालय, जयवागेश्वरी मावि, भिर्पु मावि, धनेश्वरी मावि, रामेश्वर मावि र रत्नराज्य माविमा गत जनवरी १ देखि बालिका सहयोग समिति मेन्टरसीप परियोजनाको दोस्रो चरण सञ्चालन गरिरहेको छ। परियोजना अन्तर्गत पहिलो चरणमा ४२५ किशोरी र ४७ विवाहित किशोरीहरूसँग पाँच दिनको रिफ्रेसर वर्कसप गरिएको थियो। र, गोरखा र सिन्धुपाल्चोकमा २१ वटा सामुदायिक परियोजना गरिएको थियो।

परियोजनाअन्तर्गत बालिका सहयोग समिति, विद्यालय सहयोग समिति र विद्यालय व्यवस्थापन समितिको गाउँपालिकासँग मासिक बैठक बसी विद्यालय र समुदायमा रहेका समस्याहरू, विशेष गरी बालिकाहरू के कारणले असुरक्षित भइरहेका छन्? विद्यालयमा हुने यौनहिंसा कसरी हटाउन सकिन्छ? भन्ने जस्ता विषयमा छलफल हुँदै आएका छन्।

हरेक महीना सबै विद्यालयहरूमा बालिका सहयोग समिति, विद्यालय सहयोग समिति र विद्यालय व्यवस्थापन समितिको गाउँपालिकासँग बैठक बसी विद्यालयमा भएका यौनहिंसा सम्बन्धी घटनालाई कसरी समाधान गर्ने भन्ने विषयमा सरोकारवालाहरूसँग समन्वय गरी

प्रयोग गर्न थालेको बताए। कतिपयले त १२ वर्षकै उमेरमा इन्टरनेट प्रयोग शुरू गरेको जानकारी पनि दिए। सामाजिक सञ्जालको असुरक्षित प्रयोगका कारण बालविवाह, यौन तथा अन्य दुर्व्यवहार, मानव बेचबिखन र विभिन्न प्रकारका हिंसाका घटना हुनसक्छन्। यसैले, उनीहरूलाई सुरक्षित, रचनात्मक र सुशुभपूर्ण ढंगले इन्टरनेट चलाउन मद्दत गर्न हाम्रो पालो ले यो अनलाइन सुरक्षा सामग्री तयार पारेको हो।

अनलाइन सुरक्षा सामग्रीको नेपाली प्रकाशन हाम्रो पालो को कार्यालयबाट प्राप्त गर्न सकिनेछ भने अंग्रेजी प्रकाशन www.hamropalo.org मा हेर्न सकिनेछ।

कार्यशालामा सहभागीको अनुभूति

विश्वास पलाएको छ

हाम्रो पालो संस्थाले हाम्रो धनेश्वरी माविमा गरेको हर टर्न र हिज चान्स कार्यशालामा मैले पनि भाग लिएकी थिएँ । कार्यशालाले मेरो जीवन नै परिवर्तन गऱ्यो । अहिले म बालिका सहयोग समितिकी उपाध्यक्ष समेत बनेकी छु ।

कार्यशालापछि नराम्रा पक्षहरू कम भएका छन् । विद्यालयमा छात्रछात्राका लागि भिन्नाभिन्नै शौचालयको व्यवस्था थिएन, खानेपानीको अभाव थियो, महीनावारी हुँदा प्याडको व्यवस्था थिएन । हाम्रो पालो ले सबैको व्यवस्था गरिदिएको छ । जसरी सफा पानीमा रड मिसाउँदा पानीको रूप परिवर्तन हुन्छ विद्यालयमा त्यस्तै परिवर्तन भएको छ ।

कार्यशालाले विद्यार्थीलाई लक्ष्यमा पुग्न सक्ने अवस्थामा पुऱ्याएको महसूस मलाई भएको छ । मेरो लक्ष्य शिक्षक बन्नु हो । तर मलाई आफूभित्रको ज्ञान देखाउन डर लाग्थ्यो । तर कार्यशालामा भाग लिएपछि म बलियो भएकी छु । आफ्नो लक्ष्यमा पुग्न सकिन्छ भन्ने विश्वास पलाएको छ । मलाई जस्तै साथीहरूलाई पनि आफ्नो सपना साकार बनाउन कार्यशालाले पक्कै सहयोग पुऱ्याएको हुनुपर्छ । विभिन्न कारणले पढाइ छाडेका बालबालिकालाई पनि कार्यशालामा सहभागी गराई उनीहरूको जीवनमा परिवर्तन ल्याउन सकिन्छ भन्ने मेरो विश्वास छ ।

सुनिता प्रधान, कक्षा: ९
धनेश्वरी मावि, भोटेकोशी

बेरलै भएकी छु

हर टर्न कार्यशालामा सहभागी हुनुअघि मलाई साथीहरूसँग मन खोलेर कुराकानी गर्न सड्कोच लाग्थ्यो । महीनावारी हुँदा भन्न लाज र डर लाग्थ्यो । सरमिससँग कुनै प्रश्न सोध्न पनि डर लाग्थ्यो । सबैको अगाडि बोल्न वा परिचय दिन पनि धक लाग्थ्यो ।

कार्यशालामा सहभागी भएपछि म साथीहरूसँग मन खोलेर कुराकानी गर्न सक्ने भएकी छु । महीनावारी र महीनावारीका बेला हुने समस्याबारे कुरा गर्न डर लाग्न छाडेको छ । सबैका अगाडि निर्धक्कसँग आफ्नो कुरा राख्न सक्ने भएकी छु । केटाहरूको हेपाइको विरोध गर्न सक्ने भएकी छु ।

अहिले विद्यालयमा शौचालय सफा भएको छ । शौचालयमा चुकुलको व्यवस्था गरिएको छ । महीनावारी हुँदा प्याडको व्यवस्था गरिएको छ भने खानेपानी पनि पर्याप्त छ । यो सबै हर टर्न कार्यशालाकै देन हो ।

रविना बुढाथोकी, कक्षा: ९
भिरपु मावि, भोटेकोशी

महीनावारीमा ढक्क

हामीले २४ दिने कार्यशालाबाट धेरै विषयमा ज्ञान हासिल गर्ने मौका पायौँ । केही कुराहरू त हामीलाई पहिल्यै थाहा थियो । तर कार्यशालामा सहभागी भएपछि आफूलाई जानकारी भएर पनि व्यवहारमा प्रयोग गर्न नसकिएका कुराहरूमा धेरै सुधार ल्याउन सक्यौँ ।

कार्यशालामा सहभागी हुनुअघिसम्म म महीनावारी हुँदा कपडाको प्रयोग गर्थेँ । कपडा धोएर घाममा सुकाउँदा सल वा अन्य कपडाले छोप्थेँ । अहिले भने महीनावारीमा प्रयोग गरेको कपडा घाममा खुला सुकाउन लाज लाग्दैन । रजस्वला प्राकृतिक प्रक्रिया हो भन्ने थाहा भयो ।

स्कूलमा महीनावारी हुँदा अफिसमा गएर प्याड माग्न मलाई लाज लाग्थ्यो । तर अहिले त्यस्तो अवस्था छैन । कार्यशालाअघि विद्यालयको शौचालयमा डस्टविन र साबुन थिएन । अहिले हाम्रो पालो ले हामीलाई आवश्यक सामग्री सहयोग गरेको छ ।

महीनावारी हुँदा भान्साकोठा, पूजाकोठामा जान नदिने चलन छ । यो सरासर गलत हो । यसलाई हटाउनुपर्दछ । हाम्रो घरमा भने यस्तो चलन छैन । तर पूजा गर्ने अनुमतिचाहिँ थिएन । तर, सबै छेकछाक छैन ।

वेदमाया श्रेष्ठ, कक्षा: ९
भिरपु मावि, भोटेकोशी

हाम्रो पालो : सिकाउने, बुझाउने संस्था

विद्यालयमा हाम्रो पालो उपस्थित नहुँदासम्म धेरै समस्या थिए । साथीहरूमा पटककै अनुशासन थिएन । केटाहरूले केटीहरूलाई हेप्नु, होच्याउनु र जिस्काउनु जस्ता घटना सामान्य थिए । हामी केटीहरू चुपचाप सहेर बस्नुको विकल्प थिएन ।

अहिले हाम्रो पालो का कारण परिवर्तन आएको छ । किन सहेर बस्ने ? हामी पनि केही गर्न सक्छौँ । अप्ठ्यारो पर्दा आवाज उठाउन सक्छौँ भन्ने धारणा जागेको छ । हाम्रो पालो ले किशोरकिशोरी अवस्थामा कस्ता परिवर्तन आउँछन् भन्ने कुरा हामीलाई सिकायो ।

गाउँघरमा महिला हिंसा भइरहँदा पनि हामी चुपचाप थियौँ । तर हाम्रो पालो बाट हामीले आवाज उठाउन सिक्यौँ । उमेर नपुगी गरिने विवाह अथवा बालविवाह गर्नु हुँदैन । बालविवाह अपराध हो । सानै उमेरमा विवाह गऱ्यो भने पछि धेरै समस्या हुन सक्छ । त्यसकारण २० वर्ष पूरा गरेपछि मात्र विवाह गर्नुपर्दछ भन्ने सिक्यौँ । अरू पनि थुप्रै थुप्रै कुरा सिक्यौँ ।

लसु शोर्पा, कक्षा : ९
भिरपु मावि, भोटेकोशी

गीत र
कविता

मेरो देश नेपाल

नेपाली हौं काटे रगत एउटै बग्छ शरीरमा
बाँच्ने रहर सबैलाई हुन्छ नदेऊ कसैलाई पीडा
महिलामाथि दुर्व्यवहार नगर, नगर है घृणा
महिलाले पनि बुझ्नुपर्छ संसार कस्तो हुन्छ भनी

अधिकारमा लामे गर नछोड कर्तव्य पनि
नबस है घरमा सबै महिला हिंसा सही
आऊ अब हातेमालो गर्नुपर्छ सबै मिलेर
देश उज्यालो पार्नुपर्छ अन्यायमा लडेर

महिला पुरुष एकै हौं नगर है विभेद
हाम्रो पालो छ अब हाम्रो देशमा समेत
बुझ्ने गर सबैलाई हुन्छ समानताको अधिकार
सजाय पनि पाउन सक्छौ सबै जना होसियार

कुमार मोक्तान, कक्षा : ८
भिरुं मावि, भोटेकोशी

चेतनाको दियो बाल्नेछु

बाबा मलाई स्कूल पठाउनुस्
छोरी भनी काम मात्र नलाउनुस् ।

समाजको विकृति फाल्नेछु
चेतनाको दियोलाई बाल्नेछु ।

साथीसङ्गी स्कूल आउँदा
रुन्छ मन पढ्नलाई नपाउँदा ।

छोरा स्कूल छोरीलाई घाँसदाउरा
आजैदेखि हटाऔं है यो कुरा ।

गुन्युँचोली नेपालको पहिलो भेष
उमेर बढाई नपठाऊँ बाहिरी देश ।

सविता श्रेष्ठ, कक्षा : ९
जयबागेश्वरी मावि, हेलम्बु

मानव बेचबिखन

कति चेली बेचिन्छन्, कति मानव खोरमा
आखिरमा पर्छन् साथी विदेशको भोरमा

चोरी, डकैती, हत्याहिंसा बलात्कार गर्ने
अभागी हुन् ती समाज तड्पिएर मर्ने

गाउँघरमा आउँछन् अनि गर्छन् ललाई फकाई
विदेशमा गएपछि सबै बन्छन् पराई

प्रायः जसो दलाली आफन्त नै बन्छन्
गाउँघरमा आएर सबै चेली लान्छन्

स्वदेशमा बिहे गर्छन् विदेशमा बास
दलालीले बेचिदिन्छ आउँछन् अनि लास

रामशरण कालिराज, कक्षा : ९
रामेश्वर मावि, जुगल

दलित

दलित भनी हेपेको बखत
एउटै मुटु एउटै हो रगत

सबैको एउटै रङ र रोगन
दिलमा ईश्वर अछुत नभन

दलितहरू पछाडि पत्याछन्
ठूलो जाति अगाडि बढ्याछन्

कति हेप्छौ दलित र गरिबलाई
कस्ले दिन्छ न्यायचाहिँ दलितलाई

दलितहरू मान्छे नै होइन् र ?
दलितहरूको इतिहास छैन र ?

सम्भना खत्री, कक्षा : ८
रामेश्वर मावि, जुगल

बाल विवाह

शरीर परिपक्व नभई कहिल्यै विवाह नगर्नु
असर पाठेघर खस्ने अनि अकाल बच्चा मर्नु ।

पढ्ने मनमा थियो होला दिन्थ्यो कसले साथ
दुःख गर्नुपरेको छ सधैं घाँस र मेलापात ।

छोराछोरी पढे भने हुँदो रैछ समाज उज्यालो
प्रगति र उन्नति गर्ने आउनेछ सबैको पालो ।

विकृति र विसङ्गति सबले रोक्नुपर्छ
जनजनका मनमा चेतना भर्नुपर्छ ।

गाउँमा आएका संस्थाहरूलाई सबले मनन गरौं
बाल विवाह हुन लागे सबले खबर गरौं ।

सुस्मिता महत, कक्षा : ७
नौलिङ्गेश्वरी मावि, पाँचपोखरी

परिवर्तनका कथा

सविताको साहस

गोरखाको एक विद्यालयका अंग्रेजी विषयका शिक्षक छात्राहरूको नजिक आउने, पिट्यूँ सुम्सुम्याउने, गाला चिमोदूने र चुम्बन गर्ने गर्थे । एक वर्षअघि मात्रै अर्को विद्यालयबाट यहाँ पढ्न आएकी कक्षा ९ की सविता (नाम परिवर्तन)लाई यो कुरा मन परेको थिएन । तर, पनि उनी चूपचाप सहन बाध्य थिइन् ।

हर टर्न कार्यशालापछि भने सबै छात्राले अंग्रेजी शिक्षकले दुर्व्यवहार गरिरहेको थाहा पाए । प्रधानाध्यापकलाई त्यस विषयमा जानकारी गराए । प्रधानाध्यापकले शिक्षकलाई सचेत गराए । तर, ती शिक्षकले उल्टै सवितालाई कक्षा कोठामै हप्काए । तर, सविता

‘हर टर्न’ले बदलिएकी साथी

पहिला मेरी एकजना साथीको स्वभाव धेरै लजाउने, डराउने र अरूले केही गन्यो भने कुनै प्रतिक्रिया दिन नसक्ने, केटाहरूले छुन खोज्दा पनि केही नभन्ने र स्कूल आउन पनि डराउने थियो । तर ऊ अहिले त्यस्ती छैन ।

हाम्रो पालोले आयोजना गरेको २४ दिनको ‘हर टर्न’ कार्यशालामा सहभागी भएपछि ऊ आफ्नो कुरा राख्न सक्ने र स्कूल आउन सक्ने भएकी छ । उसलाई अचेल अरूसँग बोल्न डर लाग्न छाडेको छ । त्यति मात्र कहाँ हो र ? उसले अन्य धेरै कुरा सिकेकी छ । जस्तै : हिंसा, हेपाड, बेचबिखन, यौनहिंसा । सिकेका कुरालाई बिस्तारै कार्यान्वयन गर्न थालेकी छ ।

उसले मात्र नभएर कार्यशालामा सहभागी हुने हामीले धेरै जीवन उपयोगी सीपहरू जान्यौं । अहिले हामी सबै जना मिलेर गाउँमा बालविवाह रोकेका छौं । पहिला गाउँघरमा कति धेरै बालविवाह, हिंसा, बेचबिखनका घटना हुन्थे । तर अहिले हाम्रो पालो संस्थाबाट सिकेको ज्ञानका आधारमा हामीले यस्ता सामाजिक समस्याहरूलाई केही मात्रामा भए पनि रोक्न सफल भएका छौं । अब हामीले विद्यालय जान नचाहने बालबालिकाहरूलाई सम्झाएर विद्यालय पठाउन थालेका छौं ।

कार्यशालाकै कारण हामीले समाज, गाउँटोल, स्कूल जहाँ पनि निर्धक्क भएर हिँड्न, बोल्न र खेल्न पाएका छौं । हामीलाई समूहमा आबद्ध हुन, विद्यालय जान र अन्य ठाउँमा जान घरपरिवारले पनि सहयोग गरेको छ । अभिभावकहरूले कुरा सुन्न थाल्नुभएको छ । हामीलाई धेरै कुरा सिकाएकोमा हाम्रो पालो लाई धेरै धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

सुनिता थापामगर, कक्षा : ९
महेन्द्र मावि, इन्द्रावती

चूप लागेर बसिननु, प्रतिवाद गरिनु । सबै विद्यार्थी उनको पक्षमा उभिए । अन्ततः ती शिक्षक विद्यालय छाडेर जान बाध्य भए ।

“अंग्रेजी पढाउने सरको व्यवहार सामान्य थिएन । कार्यशालाबाट सबैले यो कुरा थाहा पाएपछि ती शिक्षकले गरिरहेको दुर्व्यवहारको प्रतिवाद गर्नु”, सविता भन्छिन् । अहिले अरू शिक्षक पनि सचेत छन् ।

यो विद्यालयमा २०७४ वैशाखदेखि हाम्रो पालो ले २४ दिने हर टर्न कार्यशाला आयोजना गरेको थियो । कार्यशालामा शुरूआतका दुई साता किशोरावस्थामा आउने परिवर्तनसँगै घरेलु हिंसा, यौन शोषण, मानव बेचबिखन, बालविवाहले ल्याउने समस्या र समाधानका विषयमा

जानकारी दिइन्छ। तेस्रो साता आत्मविश्वास र नेतृत्व विकासमा जोड दिइन्छ भने अन्तिम साता सहभागीहरूले एउटा सामुदायिक परियोजनाको योजना नै बनाउँछन्। यसले उनीहरूमा सामाजिक समस्यासँग जुध्न प्रेरणा मिल्ने गरेको छ।

सविता विद्यालयमा मात्रै होइन, गाउँमा पनि सामाजिक दुर्व्यवहार विरुद्ध बोल्ने गरेकी छन्। बालविवाह, बहुविवाह, धरेलु हिंसा, महिलामाथिका हिंसा विरुद्ध युवालाई जागरुक बनाउन थालेकी छन्। जुवातास खेल्ने र जाँडरक्सी खानेहरूलाई पनि सचेत गराउन आमा समूहमा छलफल गर्न थालेको उनी बताउँछिन्। साथै उनी महीनावारीको समयमा गर्नुपर्ने सरसफाइका विषयमा गाउँमा जानकारी गराउँछिन्। “हर टर्न कार्यशालामा सिकेका कुरा विद्यालय र गाउँमा पनि अरूलाई सिकाउँछु। सबै खुशी हुन्छन्”, उनी भन्छिन्।

हिजो जस्तो छैन

सिन्धुपाल्चोकको भोटेकोशी, तातोपानीस्थित भिर्पु माध्यमिक विद्यालयमा अध्ययनरत १५ वर्षीया बिना घले लेखपढ मात्रै गर्दिनन्, विद्यालयको सुधारमा पनि जुटेकी छन्। छात्राहरूका लागि स्यानेटरी प्याडको व्यवस्था गरेकी छन्, बालिका सहयोग समितिको अगुवाइमा। तिनको व्यवस्थापनको लागि डस्टबिन राखिएको छ। उनी भन्छिन्, “अहिले महीनावारी हुँदा विद्यालयमा गयल हुनु परेको छैन।”

योसँगै विद्यालयको सरसफाइमा त उनी र उनका साथीहरू जुटेकै छन्। सफा खानेपानीका लागि फिल्टर राखेका छन्। पानीको धारो मर्मत गरेका छन्। त्यसमा टुटी जोडेका छन्। शौचालयलाई सफा राखेका छन्। त्यहाँ आवश्यक पानी र अन्य सामग्रीको व्यवस्थापन गरेका छन्। उनी यसको श्रेय हर टर्न कार्यशालालाई दिन्छिन्। बिना भन्छिन्, “हर टर्न कार्यशाला संचालन हुँदैनथ्यो भने यो सबै हुने थिएन, कसैलाई वास्ता थिएन।”

बोल्न सक्ने भएका छौं

हाम्रो पालो को २४ दिने ‘हर टर्न कार्यशाला’ कार्यक्रम आउनुभन्दा अगाडि बालिकाहरू आफ्नो जीवनका लागि अत्यावश्यक जानकारीबाट टाढै थिए। बालिकाहरूमा आफू सुरक्षित रहेको वा नरहेको बारे खासै थाहा थिएन। महिला हिंसा, हेपाइ, बालिका सशक्तीकरण, महीनावारी प्रक्रिया, छाउपडी प्रथा, विद्यालयमा शिक्षकहरूले गर्ने दुर्व्यवहार, महिला हिंसा आदिबारे पनि अपूरो जानकारी थियो। मानव बेचबिखन भनेको के हो ? यो के कारणले हुने गर्दछ ? बालविवाह गर्नुपर्नाका कारण र त्यसले भावी जीवनमा पार्ने असरहरूबारे हामी थियौं। कार्यशालाले समाज, समुदाय वा बालिकाहरूको जीवनमा महत्त्वपूर्ण शिक्षा दिलायो।

अहिले बालिकाहरू आफू सुरक्षित छु/छैन आफैँ मूल्याङ्कन गर्न सक्ने भएका छन्। कार्यशालाभन्दा अगाडि गाउँघरमा पनि लैङ्गिक भेदभाव र महीनावारी भएका बेला नकारात्मक सोच लिनथे भने अहिले महीनावारी भनेको प्राकृतिक नियम हो, छाउपडी प्रथा भनेको कुप्रथा वा अमानवीय क्रियाकलाप रहेछ भन्ने जान्न थालेका छन्। गाउँलेहरू छाउपडी प्रथा हटाउनुपर्छ भन्न थालेका छन्। कार्यशालामा भाग लिएर आफूले मात्र होइन समाज र समुदायलाई पनि जानकारी गराउन सक्षम भएकी छु।

सुनमाया तामाङ, कक्षा : ९
महेन्द्र मावि, इन्द्रावती

भिर्पु माविमा २०७४ कात्तिकमा हर टर्न कार्यशाला आयोजना गरिएको थियो। २४ दिने कार्यशालाले किशोरीहरूमा सामाजिक समस्यासँग जुध्न उत्प्रेरणा मिल्ने गरेको छ।

बिनालाई मात्रै होइन, सिन्धुपाल्चोककै सिंहमती माध्यमिक विद्यालयकी १५ वर्षीया मनिता न्यौपाने महीनावारीका समयमा पढाइ छोड्नुपर्ने बाध्यताबाट मुक्त भएकी छन्। बालिका सहयोग समिति अध्यक्ष मनिता महीनावारीका बेला गर्नुपर्ने सरसफाइका बारेमा विद्यालयसँगै गाउँघरमा पनि सचेत गराउन थालेकी छन्। उनी भन्छिन्, “महीनावारीका बेला व्यक्तिगत सरसफाइ किन आवश्यक छ भन्ने कुरा सम्झाउँछु।” उनले कार्यशालाबाट सिकेको अर्को कुरा हो, २० वर्षभन्दा कम उमेरमा गरिने बिहेको जोखिम। यस विषयमा पनि गाउँघरमा सचेत गराउन थालेको उनी बताउँछिन्।

त्यस्तै नौलिङ्गेश्वरी आधारभूत विद्यालय, सिन्धुपाल्चोककी कान्छी लामा हर टर्न कार्यशालाले आत्मविश्वास बढाएको बताउँछिन्। कक्षा ८ की विद्यार्थी उनीसँग बालविवाह, बहुविवाह, धरेलु हिंसा, महिलामाथि हुने हिंसाका विरुद्ध बोल्न सजिलो भएको अनुभव छ। उनी भन्छिन्, “किशोरावस्थामा आउने परिवर्तनका विषयमा

सक्षम भएँ

हाम्रो पालो को २४ दिने 'हर टर्न' कार्यशालाले मलाई सक्षम बनाएको छ। कार्यशालामा सहभागी हुनुअघि म गाउँकी सामान्य केटी र विद्यार्थी मात्र थिएँ। आपत् पर्दा आफ्नो रक्षा कसरी गर्ने र आत्मनिर्भर कसरी बन्ने भन्ने बारे न त कुनै ज्ञान थियो, न सीप नै।

सरसफाइ भन्ने पाठ पढेपछि सरसफाइबारे धेरै कुरा सिकेका थियौँ। बालविवाहका बारे पनि धेरै कुरा थाहा पायौँ। २० वर्ष उमेर नपुगी गरिने विवाहका धेरै बेफाइदा रहेछन्। बालविवाह हामी कसैले गर्नु हुँदैन र गर्न दिन पनि हुँदैन। बालविवाह गर्ने र गराउनेलाई कस्तो कानुनी सजाय हुन्छ भन्ने बारे पनि थाहा भयो।

हामीले कार्यशालामा यौन दुर्व्यवहार पनि पढेका थियौँ। यौन दुर्व्यवहार कस्तो अवस्थामा हुन्छ र कसरी सजग रहनुपर्छ भन्ने बारे धेरै थाहा पायौँ। यौन दुर्व्यवहार गर्ने सोचमा भएका मानिससँग कसरी नाई भन्न सक्नुपर्छ भन्ने पनि थाहा पायौँ। हामीले रजस्वलाबारे पनि धेरै कुरा जान्यौँ। कार्यशाला अघि त यस विषयमा कुरा गर्न पनि लाज लाग्थ्यो। तर, अब हामी यस विषयमा अरूलाई सिकाउन सक्ने भएका छौँ। रजस्वलाका समयमा हामीले धेरैभन्दा धेरै सरसफाइमा ध्यान दिनुपर्ने रहेछ।

मानव तथा चेलीबेटी बेचबिखन भन्ने पनि पढेका थियौँ। खासगरी बेचबिखनमा किशोरीहरू पर्ने भएकाले हामी सजग रहनुपर्छ। आफ्नो या पराई कसैलाई पनि धेरै विश्वास गर्नु हुँदैन। माया गरे जस्तो गर्दैमा भनेको मान्नु हुँदैन। कसरी आत्मनिर्भर, आत्मविश्वास हुने भन्ने पाठ पनि हामीले अध्ययन गर्नुपर्छ।

हामीले तालिममा सिकेको शिक्षाले आज हामी शिक्षित र आत्मनिर्भर भएका छौँ। तालिमले मलाई सक्षम बनाएको छ।

सुमिता गिरी, कक्षा : ९
महेन्द्र मावि, इन्द्रावती

साथीभाइलाई जानकारी दिन्छु। बालविवाहले निम्त्याउने खतराका विषयमा सचेत गराउँछु।”

बाल सुधार माध्यमिक विद्यालयकी कक्षा ९ की विद्यार्थी निर्जला श्रेष्ठलाई त हर टर्न कार्यशालामा सहभागी भएपछि घरमा पनि सजिलो भएको छ। महीनावारी हुँदा घरमा भाडाकुँडा छुन समेत नपाउने गरेकी उनी चूपचाप बस्थिन्। उनी भन्छिन्, “अब त पूजाकोठामा मात्रै जान दिनुहुन्न, अरू कतै रोकटोक छैन।”

हिज चान्स अर्थात् आत्मबल

रत्नराज्य माध्यमिक विद्यालय, सिन्धुपाल्चोकको कक्षा १० का प्रवीण सापकोटा हिज चान्स कार्यशालापछि विद्यार्थीहरू सुध्रिएको बताउँछन्। “हिज चान्स कार्यशालाले केटाकेटीबीचको दूरी घटाएको छ। एकअर्कालाई सम्मान गर्न सिकाएको छ”, उनी भन्छन्।

जिल्लाकै चण्डिका माध्यमिक विद्यालयमा हिज चान्स कार्यशालापछि विद्यार्थी अनुशासित र आज्ञाकारी बनेका छन्। कार्यशालाका सहभागी

कक्षा ९ का जिमी सांभो भन्छन्, “कार्यशालापछि मिलेर काम गर्न थालेका छौं।” उनीहरूले विद्यालय सहयोग समितिका लागि रकम समेत संकलन गरेका छन्। त्यसले विद्यालयमा खानेपानीको व्यवस्था, शौचालय सफा गर्न आवश्यक सरसामान खरीद गर्ने योजना रहेको उनी बताउँछन्।

चण्डिका मावि जस्तै मार्मिड आधारभूत विद्यालयमा पनि परिवर्तन आएको छ। हिज चान्स कार्यशाला संचालन भएपछि विद्यार्थी समूहमा काम गर्न थालेको कक्षा ६ का दावा धुन्दुप तामाङ बताउँछन्। उनी गाउँमा मदिरा सेवन गरेर भ्रगडा गर्ने छिमेकीहरूलाई पनि सम्झाउन थालेका छन्। साथीहरूसँग मिलेर सचेतना जगाइरहेका छन्।

हाम्रो पालो ले सञ्चालन गरेको २४ दिने हिज चान्स कार्यशालामा स्वस्थ र सुरक्षित जीवन बिताउन आवश्यक पर्ने समझदारी र जानकारीका विषयमा प्रशिक्षण दिइएको थियो। त्यस्तै किशोरावस्थामा आउने परिवर्तन र अपनाउनुपर्ने सावधानीका विषयमा सचेत गराइएको थियो।

चार सातासम्म चलेको कार्यशालामा समुदायका सामाजिक मूल्यमान्यता र मापदण्ड तथा यसले बालक, बालिका, महिला र पुरुषलाई बेग्लामेग्लै रूपमा पार्ने प्रभावका बारेमा जानकारी गराइएको थियो। त्यस्तै बालविवाह, बहुविवाह, घरेलु हिंसा, महिलामाथि हुने हिंसा, मानव बेचबिखन, सामाजिक कुरीति आदिले पारिरहेको प्रभाव र त्यसका विरुद्ध आवाज उठाउनुपर्ने विषयमा सचेत गराइएको थियो।

धनेश्वरी माध्यमिक विद्यालयका विश्वास श्रेष्ठ कार्यशालापछि विद्यालयमा आधारभूत कुराको चाँजोपाँजो मिलेको बताउँछन्। विद्यालयमा शौचालय र खानेपानीको समस्या थियो। विद्यालय सहयोग समितिमाफत ती सबै समाधान गरेको कक्षा ८ का विद्यार्थी विश्वास भन्छन्, “कार्यशाला नभएको भए यस्तो विचार नै आउँदैनथ्यो।”

रत्नराज्य माध्यमिक विद्यालयका कक्षा १० का विद्यार्थी कुशल सापकोटा कार्यशालाले सामाजिक विभेद विरुद्ध जाम्ना प्रेरणा मिलेको बताउँछन्। कार्यशालाले आफ्नो भविष्यको बाटो समेत बदलिदिएको उनको भनाइ छ। कुशल भन्छन्, “स्नातकोत्तरसम्म पढ्छु, त्यसपछि समाजसेवामै लाग्छु।”

‘आँखा खोल्दिने’ कार्यशाला

दुल्लभ माध्यमिक विद्यालय, गोरखामा अध्ययनरत अभिषेक भट्टलाई पुरुष पनि बेचबिखनको चपेटामा पर्न सक्छन् भन्ने अनुमान नै थिएन। उनी ‘महिला मात्रै बेचबिखनमा पर्छन्’ भन्ने सोच्ये। तर, जब हिज चान्स कार्यशालामा सहभागी भए, त्यसपछि भने आँखा खुलेको अभिषेक बताउँछन्। उनी भन्छन्, “मानव बेचबिखनको चपेटामा त महिला तथा पुरुष जो पनि पर्दारहेछन्। आजभोलि गाउँले सबैलाई सचेत गराउँछु।”

उनको विद्यालयमा २०७४ जेठमा हाम्रो पालो ले सुरक्षित विद्यालय परियोजना शुरू गरेको थियो। त्यही परियोजनाअन्तर्गत हिज चान्स कार्यशाला संचालन गरिएको थियो। २४ दिने कार्यशालामा उनी पनि सहभागी थिए।

गोरखाकै माइकोट माध्यमिक विद्यालयका कक्षा ७ का हरि थापा लागूपदार्थ विरुद्धको अभियानमै छन्। उनी भन्छन्, “हिज चान्स कार्यशाला संचालन नभएको भए म पनि लागूपदार्थ सेवन गरिरहेको हुन्थे होला। अहिले साथीभाइलाई सेवन नगर्न सम्झाउँछु।” माइकोटमा २०७४ जेठमा कार्यशाला आयोजना गरिएको थियो। हरि कार्यशालापछि शिक्षकहरूसँगको छलफलले शारीरिक यातनामा पनि धेरै कमी आएको बताउँछन्।

मेन्टरसीप कार्यक्रम अन्तर्गत अधिल्लो परियोजनाका गतिविधिका विवरण

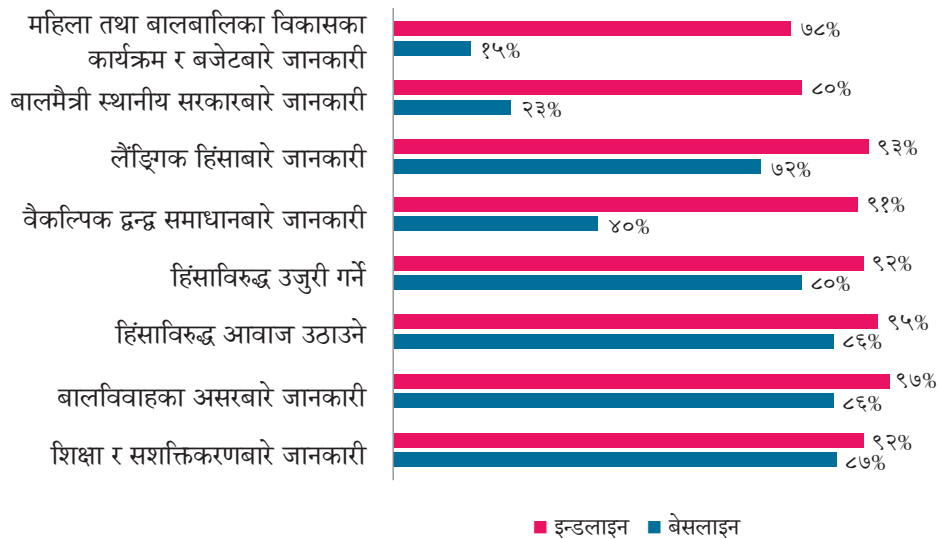
पुनर्ताजगी कार्यशाला

बालिका सहयोग समिति र महिला समूहका सहभागीहरूले समुदायमा तत्काल सम्बोधन गर्नुपर्ने मुद्दाहरूको समाधान गर्न एउटा कार्ययोजना पनि तयार पारे। उनीहरूको कार्ययोजनालाई सहयोग पुऱ्याउन हाम्रो पालो ले प्रत्येक बालिका सहयोग समितिलाई रु.५० हजारसम्म अनुदान उपलब्ध गराएको छ।

बेसलाइन-इन्डलाइन सर्वेक्षण नतिजा

हर टर्न र हिज चान्स कार्यशालाका विषयवस्तुबारे सहभागीको ज्ञान, मनोभाव र अवधारणाको फरक थाहा पाउन बेसलाइन र इन्डलाइन सर्वेक्षणका १२ वटा प्रश्नावली तयार पारिन्छ। यहाँ रिफ्रेसर वर्कसपपछि बनाइने प्रश्न र बालिका सहयोग समिति एवं विवाहित किशोरीहरूले दिएका उत्तरबारे विश्लेषण गरिएको छ।

हर टर्न बालिका सहयोग समिति-मेन्टरसीप कार्यक्रम रिफ्रेसर वर्कसप (जीएससी)

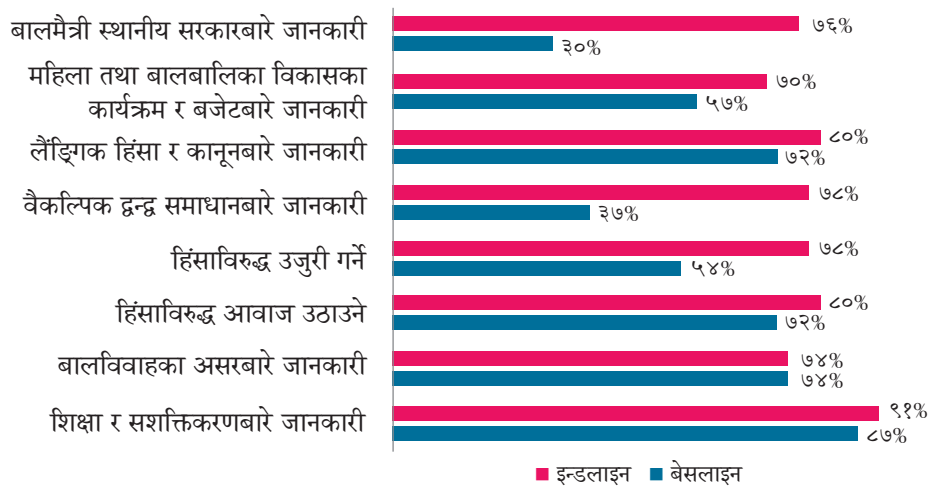

महिला र बालबालिका विकास कार्यक्रमका बजेटसम्बन्धी जानकारी-सर्वेक्षणभन्दा अघि र पछि बालिका सहयोग समितिका सदस्यहरूमा सबैभन्दा बढी फरक (६३ प्रतिशत) पाइएको विषय थियो। जुन बालिका सहयोग समितिका लागि बिल्कुलै नयाँ थियो। सबैभन्दा कम फरक (५ प्रतिशत) भने 'शिक्षा र सशक्तिकरणबारेको जानकारी' मा पाइयो।

हर टर्न बालिका सहयोग समिति-मेन्टरसीप कार्यक्रम रिफ्रेसर वर्कसप (विवाहित किशोरी)

विवाहित किशोरीमा भने 'हिंसाविरुद्ध उजुरी गर्ने'मा सबैभन्दा बढी परिवर्तन देखिएको थियो। वर्कसप सकिएपछि २४ प्रतिशत किशोरीहरूले हिंसाविरुद्ध आवाज उठाउन सक्षम देखिए भने बालमैत्री स्थानीय सरकारबारे जानकारी पाउने ४६ प्रतिशतले थपिए। यद्यपि, बालविवाहको असरबारेका जानकारीमा भने वर्कसप अघि र पछि विवाहित किशोरीमा कुनै फरक पाइएन।

मेन्टरसीप कार्यक्रम अन्तर्गत अधिल्लो परियोजनाका गतिविधिका विवरण

बालिका सहयोग समिति

सहभागी सङ्ख्या : ४२५

विवाहित किशोरी सङ्ख्या : ४७; विद्यालयको सङ्ख्या : २६

सि.नं.	गाउँपालिका	गाविस	विद्यालय	बालिका सहयोग समिति	विवाहित किशोरी
१	भोटेकोसी	तातोपानी	तातोपानी मावि	११	४
२			थामीगाउँ आधारभूत विद्यालय	१०	-
३	बाह्रबिसे	घोर्थली	भूमिश्वरी आधारभूत विद्यालय	९	१
४			कागेश्वरी मावि	१५	५
५	हेलम्बु	इँचोक	नारायण मावि	६	५
६			पातिङ आधारभूत विद्यालय	६	३
७			महेन्द्र मावि	६	-
८	लिसङ्खु पाखर	ठूलो पाखर	सन्सारी माई मावि	१५	-
९			देवी मावि	१४	३
१०.	त्रिपुरासुन्दरी माई	धुस्कुन	बुद्ध आधारभूत विद्यालय	११	३
११			धुस्कुन आधारभूत विद्यालय	१३	-
१२			महेन्द्र प्रताप मावि	११	-
१३	बाह्रबिसे	कर्थली	नेपाल राष्ट्रिय मावि	१३	३
१४			सुनकोसी मावि	८	-
१५	पाँचपोखरी	भोटेनाम्लाङ	भोटेनाम्लाङ मावि	८	३
१६	सुलिकोट	बारपाक	कन्यादेवी मावि	१३	-
१७			भगवती आधारभूत विद्यालय	९	-
१८			हिमालयन मावि	१५	-
१९	पाँचपोखरी	बरुवा	गणेश आधारभूत विद्यालय	१४	-
२०			चण्डिका मावि		
२१	पाँचपोखरी	थाङ्पालकोट	रैथाने मावि	९	-
२२			चिलाउने मावि	९	१
२३	जुगल	हगाम	जलदेवी मावि	२५	१५
२४			पञ्चकन्या आधारभूत विद्यालय		
२५	त्रिपुरासुन्दरी माई	चोकटी	राम मावि	१७	-
२६			गोल्माराजा मावि	१४	१
२७	जुगल	बरम्ची	रामेश्वर मावि	१६	-

२८	लिसङ्खुपाखर	जेथाल	सम्पदा मावि	१५	-
			निजला माव	१५	-
२९	इन्द्रावती	सिम्पालकाभ्रे	सिम्पालेश्वरी मावि	७	-
	सुलिकोट	टाकुकोट	सूर्यज्योती मावि	१५	
			अन्तरज्योती मावि	१५	
३०	भीमेसन	मसेल	बिन्द्रावती मावि	१५	
			दुल्लभ मावि	१५	
३१	सिरानचोक	छोप्राक	मन्डली मावि	१५	
			धर्मवती मावि	१६	
			जम्मा	४२५	४७

मेन्टरसीप कार्यक्रम अन्तर्गत अधिल्लो परियोजनाका गतिविधिका विवरण

सि.नं.	जिल्ला	गाउँपालिका	गाविस	विद्यालय	सामुदायिक आयोजना	
१	गोरखा	सुलिकोट	ताकुकोट	सूर्यज्योति मावि	शय्या र स्यानेटरी प्याड सङ्कलन गर्ने बाकस	
२				अन्तरज्योति मावि	शय्या र स्यानेटरी प्याड जम्मा गर्ने बाकस	
३		भीमसेन	मसेल	बिन्द्रावती मावि	खानेपानीको फिल्टर	
४				दुल्लभ मावि	आरभी पाइप र पानी तान्ने पम्प	
५		सिरानचोक	छोप्राक	मण्डली मावि	फोहोर सङ्कलन गर्ने बाकस	
६				धर्मावती मावि	सेफ्टी ट्यांकी निर्माण	
७	सिन्धुपाल्चोक	लिसङ्खुपाखर	जेथल	सम्पदा मावि	छात्रा शौचालय	
८				निजला मावि	सडक	
९		भोटेकोसी	तातोपानी	तातोपानी आधारभूत विद्यालय	पुस्तकालका लागि पुस्तक	
१०		बाह्रबिसे	घोरथली	भूमिश्वरी आधारभूत विद्यालय	कम्प्युटर	
११				कागेश्वरी मावि	पुस्तकालयका लागि पुस्तक	
१२		हेलम्बु	ईचोक	नारायण मावि	पुस्तकालयका लागि पुस्तक	
१३				पाटिङ आधारभूत विद्यालय	प्राथमिक उपचार सामग्री	
१४		त्रिपुरासुन्दरी माई	धुस्कुन	धुस्कुन आधारभूत विद्यालय	तीन भिन्नभिन्न विद्यालयमा सचेतना अभियान	
१५				महेन्द्र प्रताप मावि	खानेपानीको फिल्टर	
१६		बाह्रबिसे	कर्थली	नेपाल राष्ट्रिय मावि	पुस्तकालयका लागि पुस्तक	
१७		जुगल	हगाम	जलदेवी मावि	पुस्तकालयका लागि पुस्तक	
१८		त्रिपुरासुन्दरी माइ	चोकटी	राम मावि	पुस्तकालयका लागि पुस्तक	
१९				गोल्माराजा मावि	पुस्तकालयका लागि पुस्तक	
२०		इन्द्रावती	सिम्पालकाभ्रे	सिम्पालेश्वरी मावि	शौचालय निर्माण	
२१		जुगल	बरम्ची	रामेश्वर मावि	शौचालय मर्मत र सेफ्टी ट्यांकी निर्माण	
				जम्मा	२१	

हाम्रो पालो

कस्तूरी मार्ग
मध्यवानेश्वर, काठमाडौं
जीपीओ बक्स : ८८७४
सीपीसी : ०४३
फोन नं. : +९७७-१-४४८८५३३४
ई-मेल : info@her-turn.org
वेबसाइट : www.her-turn.org
© हाम्रो पालो, २०१८